

SAAVU-ohje

Viher- ja virkistysalueiden saavutettavuus ja
mitoitus

Kaupunkiympäristölautakunnalle 5.9.23 tiedoksi

Yleiskaavoitus, Kestävä kaupunki -tiimi 2023

Lähiluonto tukee terveyttä monin tavoin

Luonnon hyvinvointi- ja terveyshyötyjen mahdolliset vaikutusmekanismit (Mukaellen Hartig ym. 2014). L. Tyrväinen.
<https://www.duodecimlehti.fi/duo14421>

Viherrakenteen ja – alueiden kehittäminen eri kaava- ja suunnittelutasoilla

1

Yleiskaavataso:

- YK 2020: Määräykset viheralueiden riittävydestä ja saavutettavuudesta sekä vihertehokkuudesta
- Yleiskaavassa esitetyn viheralueverkoston pohjalta: Viherrakenteen kehityskuva VIVA

2

Kaavarungot ja asemakaavoitus:

- Viheralueiden saavutettavuus ja mitoitus SAAVU julkiset viheralueet, vihertehokkuus
- Riittävät tilavaraukset viheralueille ja niiden palveluille sekä reiteille, viheralueiden kehittäminen

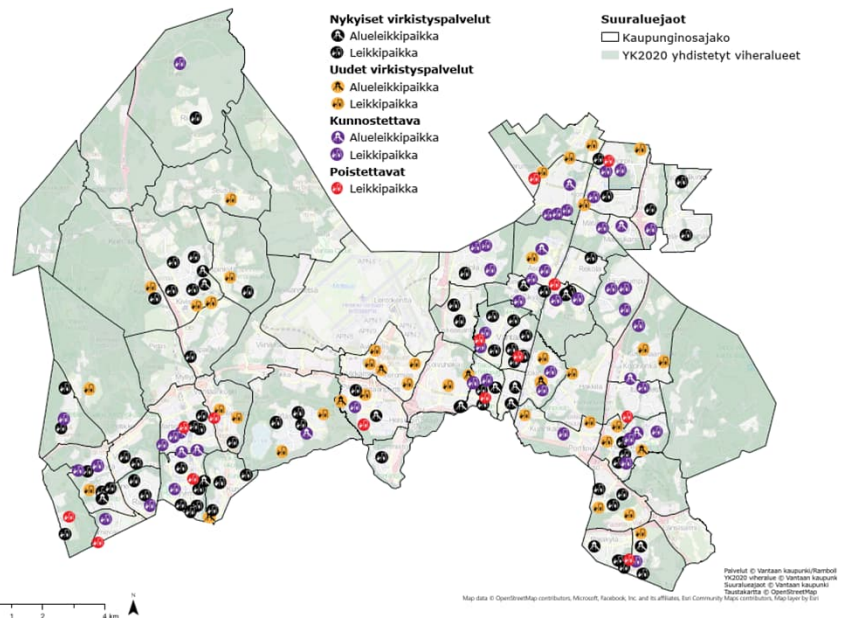
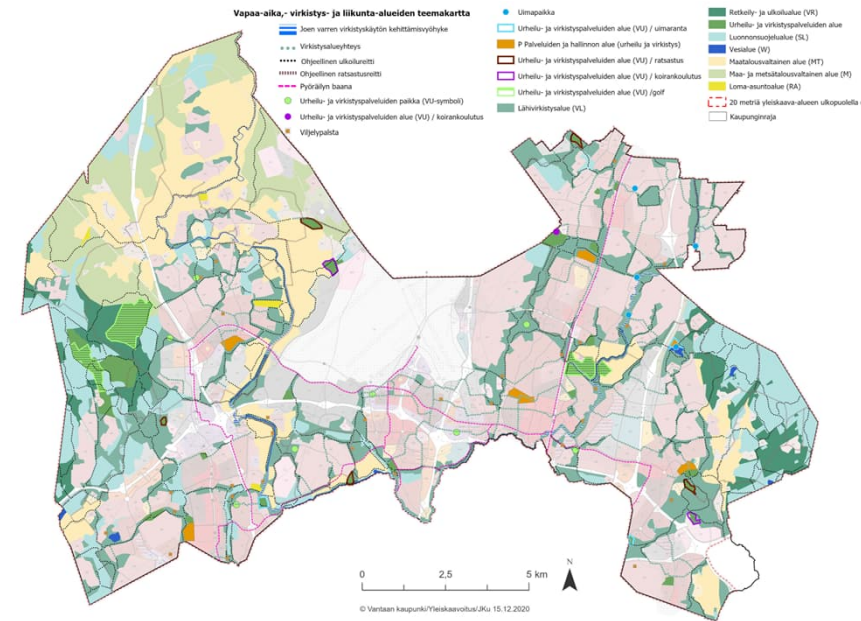
3

Tontit, kadut ja puistot:

- Vihertehokkuus tonteilla
- Kadut ja puistot palvelualueella tehdään viheralueiden ja katujen hallinnolliset suunnitelmat
- Viheralueiden palveluverkkosuunnitelma, Ulkoilureittien tavoitesuunnitelma

Viheralueiden kehittäminen

- YK 2020 lähtötietona viheralueiden kehittämiselle Yleiskaavayksikön Kestävä kaupunki -tiimissä; Vihreä ja virtaava Vantaa **VIVA** – viherrakenteen kehityskuva
- Viheralueiden saavutettavuus –työ **SAAVU** (Kestävä kaupunki –tiimi)
- Kadut ja Puistot; Viheralueiden palveluverkon päivitystyö ja palveluverkon saavutettavuus
- Yhteinen vuorovaikutus

Vihreä ja virtaava Vantaa VIVA

– Vantaan viherrakenteen kehityskuva YK0050

1. Lähtökohdat

1. Yleiskaava, selvitykset, teemakartat
 1. Vantaan viherrakenne -selvitys
2. Viherrakenteen, viheralueiden ja ulkotilojen kehittämisen teemat ja perustelut

2. Tavoitteet Vantaan viherrakenteelle

3. Vantaan viheralueverkoston kehityskuva

1. Konseptikartta
2. Viheralueiden mitoitus ja saavutettavuus SAAVU
3. Kehityskuvakartta: viheralueiden tyypit ja luonnehdinnat

4. Alueittaiset tai teemoittaiset ideasuunnitelmat, tarkemmin suunniteltuja paloja - diplomityöt

5. Ekologinen verkosto, palkattu tekijä 2023

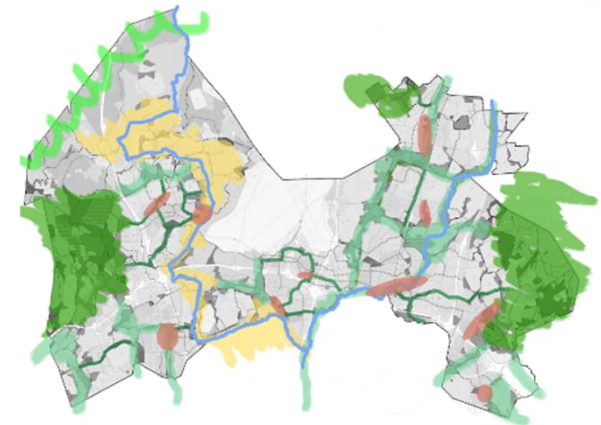
1. Ekologisen verkoston tarkennukset ja vahvistukset

6. Kaupunkivihreä muualla kuin viheralueilla

1. Pihat - Vihertehokkuus Vantaalla – olevan aineiston pohjalta

7. Tulevaa: Määritellään jatkossa tehtäviä asioita

1. Esim: Katuvihreä, kaupunkipuulinjaus, pihojen mitoitus jne.

Miksi Viheralueiden mitoitus- ja saavutettavuus (SAAVU) -työ?

Tiivistyvät kaupunkikeskukset > kukoistavat kaupunkikeskukset!

MRL 54 § Asemakaavan sisältövaatimukset:

Kaavoitettavalla alueella tai sen lähiympäristössä on oltava riittävästi puistoja tai muita lähivirkistykseen soveltuvia alueita.

Miten turvataan riittävät ja saavutettavat viheralueet?

Mitoituksen taustaa

Keskusta-alueilla mitoitusohjeen taustalla Green city -ohjeistus

puistotyyppi	etäisyys kodista	puiston koko
taskupuisto	200 m (4 min. kävely)	0,01 ha - 1 ha
korttelipuisto	400 m (6 min. kävely)	1 ha - 6 ha
kaupunginosapuisto	800 m (12 min. kävely)	6 ha - 18 ha
iso kaupunkipuisto	1600 m (20 min. kävely)	18 ha - 200 ha
keskuspisto	3200 m (jopa 30 min. kävely)	200 ha

Hollantilaisen Green City -ohjeiston suosituksia.

Asuinalueiden mitoitusohjeen taustalla kuutoskaupunkien ekologisen kestävyysindikaattorit

Tarkastelujakso: vuosittain

Yksikkö: 300 m ja 700 m etäisyydellä ko. palveluista asuvien asukkaiden %-osuus

Tavoiteltava kehityssuunta: ↑

Kuvaus:

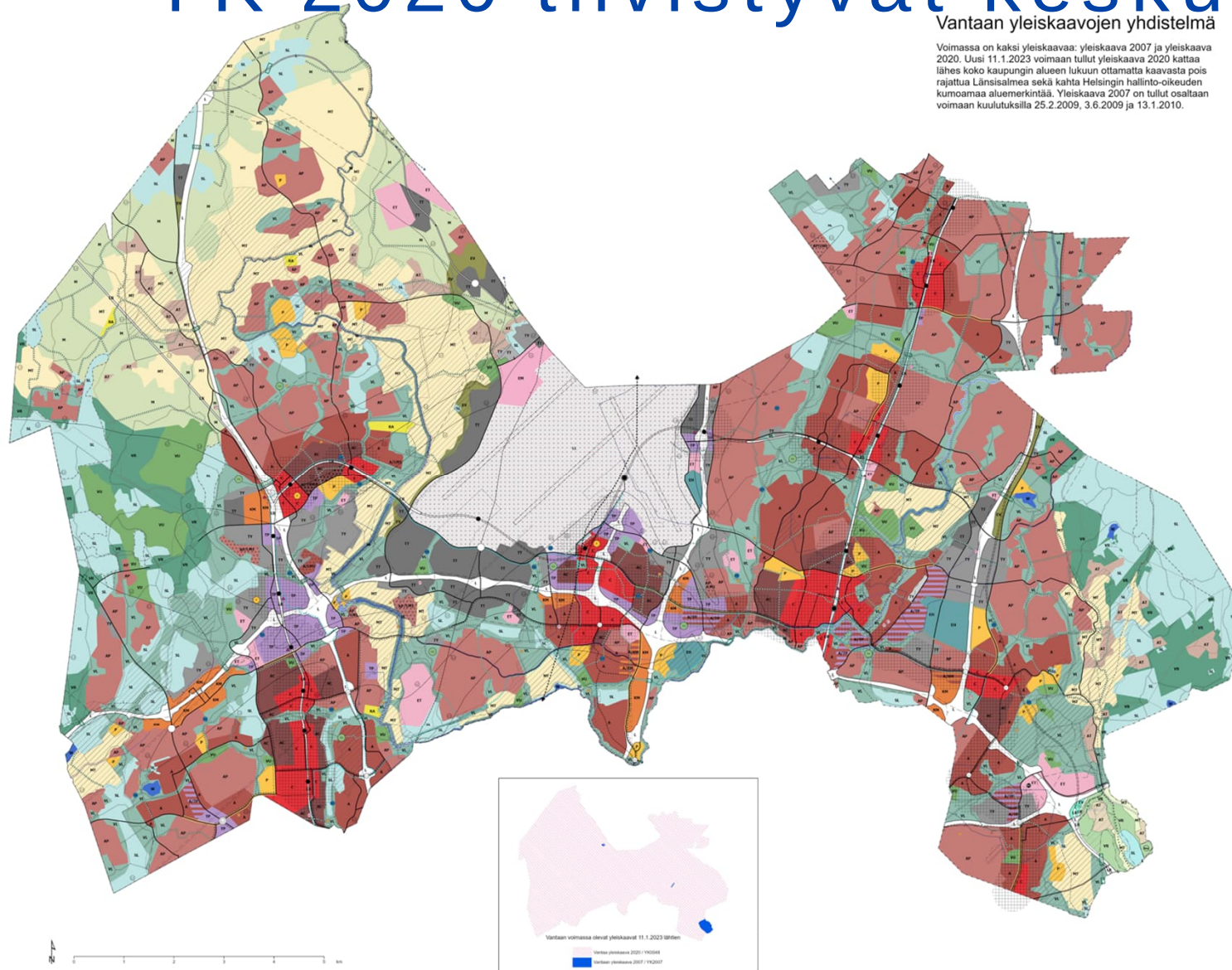
Kuvaa yhdyskunnan rakennetta, peruspalvelujen ja viheralueiden saavutettavuutta sekä liikkumistarvetta. Eurooppalaisessa kaupunkien kestävyysarvioinnissa (ECI) käytetään 300 m ja 700 m etäisyyksiä.

Ote; Ekologisen kestävyysindikaattorit 2020

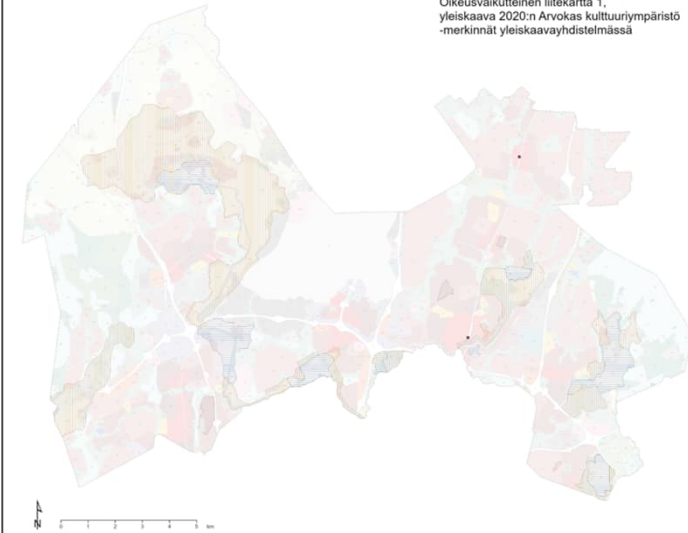
YK 2020 tiivistyvät keskustat

Vantaan yleiskaavojen yhdistelmä

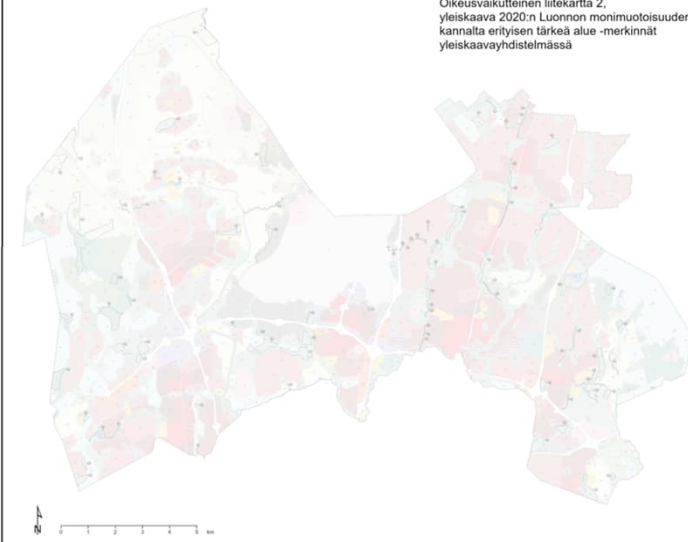
Voimassa on kaksi yleiskaavaa: yleiskaava 2007 ja yleiskaava 2020. Uusi 11.1.2023 voimaan tullut yleiskaava 2020 kattaa lähes koko kaupungin alueen lukuun ottamatta kaavasta pois rajattua Länssisalmea sekä kahta Helsingin hallinto-oikeuden kumoamaa aluemarkintää. Yleiskaava 2007 on tullut osaltaan voimaan kuulutuksilla 25.2.2009, 3.6.2009 ja 13.1.2010.

Oikeusvaikutteinen liitekartta 1,
yleiskaava 2020:n Arvokas kulttuuriympäristö
-merkinnät yleiskaavayhdistelmässä

Oikeusvaikutteinen liitekartta 2,
yleiskaava 2020:n Luonnon monimuotoisuuden
kannalta erityisen tärkeä alue -merkinnät
yleiskaavayhdistelmässä

Yleiskaavan lähtökohtia

- Taustalla yleiskaavan määräykset, jotka ovat eri alueilla hieman erilaisia. Keskustoissa korostuu käytettävä julkinen ulkotila ja asuinalueilla virkistysalueet, jotka usein ovat metsäisiä tai muuten luonnonmukaisia. Esimerkkinä AC-alueen määräys:

AC

Kaupunkikeskustan asuinalue

Kaupunkikeskustan asuinaluetta kehitetään asuntovaltaisena, monipuolisena ja toiminnoiltaan sekoittuneena kaupunkiympäristönä. Alueen uuden asuntorakentamisen tulee olla tehokasta ja sitä voidaan toteuttaa kaikilla talotyypeillä.

Kaupunkiympäristöstä tulee muodostua toimiva ja viihtyisä kokonaisuus läheisen keskustan kanssa. Alue tulee toteuttaa vihertehokkaasti. Alueella tulee olla riittävästi puistoja ja julkisia ulkotiloja. Korttelien tulee olla läpikuljettavia jalan sekä pyöräillen ja muodostaa yhtenäinen verkosto keskusta-alueen reittien kanssa.

Asemakaavoituksen yhteydessä tulee varmistaa palveluverkon riittävyys ja palveluiden saavutettavuus kestävillä kulkumuodoilla. Alueelle voidaan sijoittaa vähittäiskaupan suuryksikkörajan alittavaa lähialueen asukkaita palvelevaa kauppaa.

Pysäköintiratkaisut on toteutettava kokonaisvaltaisesti. Keskitetyt, nimeämättömät ja vuorottaiskäyttöiset pysäköintiratkaisut ovat suositeltuja. Alueelle tulee toteuttaa lyhytaikaista kadunvarsipysäköintiä.

- Lähtökohta-aineistona on yleiskaavan selvitys: Vantaan viherrakenneselvitys 2017. Siinä on tutkittu viheralueiden määrää ja saavutettavuutta

SAAVU-analyysin perusteita

- Ohje mittaa sitä, miten ihmiset pääsevät virkistäytymään julkisiin vehreisiin ympäristöihin.
- Keskusta-alueilla vaaditaan tiheämmin pienialaista kaupunkivihreää, koska julkisia viheralueita ja vehreitä pihatiloja per henki on vähemmän kuin asuinalueilla. Kuitenkin viheralueet voivat olla pienempiä kuin muualla, koska keskustoissa tarvitaan tilaa moneen tarpeeseen. Tämä johtaa suureen kulutuspaineeseen ja siihen, että keskustojen virkistysalueet on rakennettava kestämään kulutusta. Pihojen vehreyttä mitataan vihertehokkuuslaskurilla.
- Laajojen viheraluekokonaisuuksien (yli 10 tai 18 hehtaaria) osia ovat virkistysalueiden lisäksi myös maatalousalueet, luonnonsuojelualueet, hautausmaat ja suojaviheralueet. Tätä pienempien virkistysalueiden saavutettavuutta sen sijaan lasketaan nimenomaan virkistykseen varatuista alueista. Pienessä kaupunkivihreässä otetaan huomioon myös julkista ulkotilaa vehreyttävät tontin ja katualueen osat.

SAAVU-analyysien laatimisen käytännöt:

- Yleiskaavayksikön Kestävä kaupunki -tiimi vastaa ohjeen käytöstä ja kehittämisestä.
- Kaikki voivat käyttää ohjetta. Tekemiseen ja tulkintaan tarvitaan viheralan ja kaavoituksen asiantuntemusta.
- Ohjetta käytetään kaavarungoissa ja laajoissa asemakaavoissa, tai kun kajotaan viheralueisiin.
- Jos kaupunkikeskukseen liittyy kiinteästi sekoittunut (yleiskaavassa raidallinen) alue, käytetään keskustojen mitoitusohjetta.
- Lähtökohta-analyysi tehdään tarvittaessa kaavoitetuista viheralueista ohjeen mukaan. Suunnittelua ohjaava analyysi tehdään asemakaavan tai kaavarungon tms. luonnosaineistosta siten, että varmistetaan viheralueiden riittävyys ja saavutettavuus.
- SAAVU-ohjetta voidaan hyödyntää monissa eri mittakaavoissa ja eri tarkkuustasoilla. Tarkemmin tutkittaessa saavutettavuusvyöhykkeet piirretään reittejä pitkin ja pienen kaupunkivihreän osalta otetaan laskentaan mukaan katuvihreä ja tonttien julkiseen ulkotilaan aukeava vihreä.

Keskusta-alueet

C ja **AC** -alueet
A/TP -ja keskustaan liittyvä A/TP

Yleiskaava 2020

Viheralue tai
virkistysalue

Etäisyys kodista

Viheralueen tai
virkistysalueen koko

Pieni kaupunkivihreä

150 m (3 min kävely)

Vähintään 100 m²

Pieni virkistysalue

400 m (6 min kävely)

Vähintään 0,5 ha

Iso virkistysalue

800 m (12 min kävely)

Vähintään 6 ha

Laaja viheraluekokonaisuus

1000 m (15 min kävely)

Vähintään 18 ha

Paikkatietoanalyysin ohje

1

Laajat viheraluekokonaisuudet: VL, VR, VU, VV, VP, VK, SL, SM, M, MT, MA, MP, RP, EV, EH .
Kaikki muut virkistysalueet: VL, VR, VU, VV, VP, VK. Analyyseissä käytetään ensisijaisesti asemakaavoitettuja viheralueita. Siellä missä ei ole asemakaavaa, käytetään yleiskaavan varauksia. Siellä, missä on vanhaa rakennuskaavaa, käytetään yleiskaavan varauksia. Tulevaa tilannetta analysoidaan esimerkiksi kaavarungon viitesuunnitelman tai kaavaluonnoksen varausten avulla.

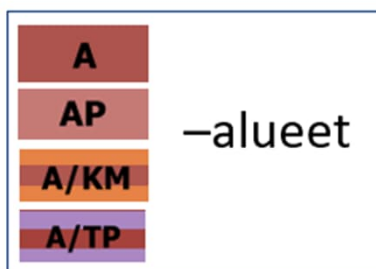
2

Saavutettavuus lasketaan aina vähintään tämän kokoiselle viher- tai virkistysalueelle. Asiantuntija tekee tulkinat siitä, mikä on laaja viher- tai virkistysaluekokonaisuus, tai mikä on pientä kaupunkivihreää tms. Virkistysalueita ja laajoja viheralueita joutuu yhdistämään ja harkitsemaan esimerkiksi kapeiden osuuksien rajaamista pois laajoista kokonaisuuksista.

3

Erityyppisten virkistys- ja viheralueiden tulee täyttää saavutettavuus (peittävyys) erikseen. Tarkempien kaavatöiden (keskustojen kehittämissuunnitelmat, asemakaavoitus) yhteydessä otetaan huomioon myös erityyppiset pienet kaupunkivihreät, kuten katuvihreä.

Asuinalueet

Yleiskaava 2020

Virkistysalue tai
viheralue

Etäisyys kodista

Virkistysalueen tai
viheralueen koko

Lähipuisto tai lähimetsä

300 m

Vähintään 1 ha

Laaja viheralue

700 m

Vähintään 10 ha

- Jos analyyseissä ilmenee tarve alle 1 ha puistojen säilyttämiselle/täydentämiselle, ne otetaan mukaan lähipuisto-kategoriaan

Paikkatietoanalyysin ohje

1

Laajat viheraluekokonaisuudet: VL, VR, VU, VV, VP, VK, SL, SM, M, MT, MA, MP, RP, EV, EH .
Kaikki muut virkistysalueet: VL, VR, VU, VV, VP, VK. Analyyseissä käytetään ensisijaisesti asemakaavoitettuja viheralueita. Siellä missä ei ole asemakaavaa, käytetään yleiskaavan varauksia. Siellä, missä on vanhaa rakennuskaavaa, käytetään yleiskaavan varauksia. Tulevaa tilannetta analysoidaan esimerkiksi kaavarungon viitesuunnitelman tai kaavaluonnoksen varausten avulla.

2

Saavutettavuus lasketaan aina vähintään tämän kokoiselle viher- tai virkistysalueelle. Asiantuntija tekee tulkinnat siitä, mikä on laaja viher- tai virkistysaluekokonaisuus tms. Virkistysalueita ja laajoja viheralueita joutuu yhdistämään ja harkitsemaan esimerkiksi kapeiden osuuksien rajaamista pois laajoista kokonaisuuksista.

3

Erityyppisten virkistys- ja viheralueiden tulee täyttää saavutettavuus erikseen. Jos analyyseissä ilmenee tarve alle 1 ha puistojen säilyttämiselle/täydentämiselle, ne otetaan mukaan lähipuisto-kategoriaan.

SAAVU esimerkkejä

Ratikan kaavarunkoon kokeiltiin

- Monikeskuksisen kaupunkirakenteen ansiosta Vantaalla ylipäättään suurempien viheralueiden saavutettavuus on hyvä
- Pienessä kaupunkivihreässä näyttäisi useimmiten olevan täydennettävää.
- Ratikan kaavarunkoon lisättiin virkistysalue-pistemerkeitä ja viherketju-merkeitä analyysin pohjalta

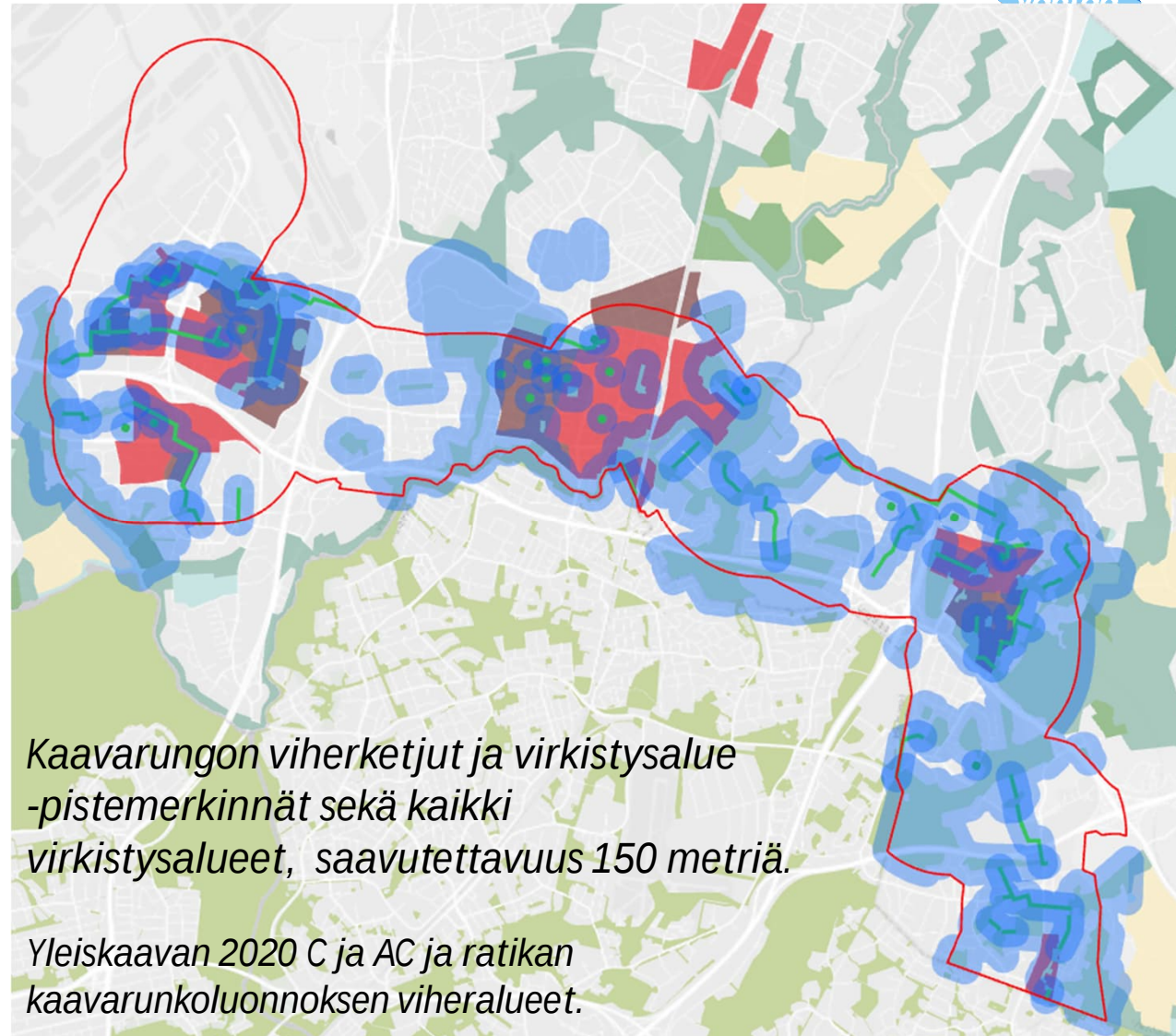
Pieni kaupunkivihreä voi olla taskupuisto, vihreä katutila tai aukio sekä tonttivihreää

Esimerkkianalyysi: pieni kaupunkivihreä

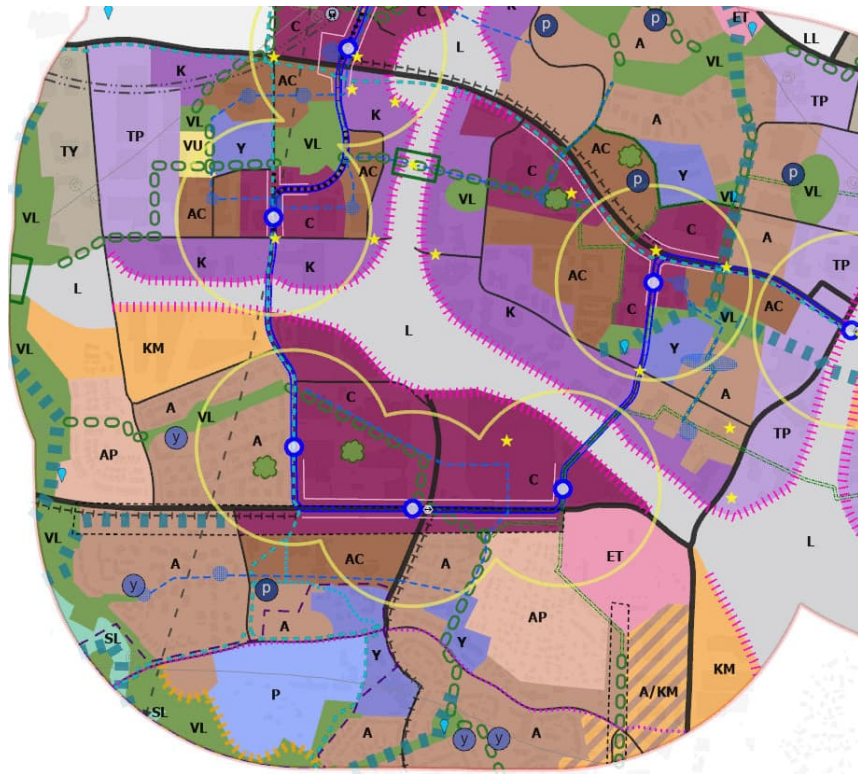
Johtopäätökset:

- Kaavarungossa lisättävä virkistysalueita punaisiksi jääville alueille.
- Pienestä kaupunkivihreästä on huolehdittava asemakaavoituksen yhteydessä

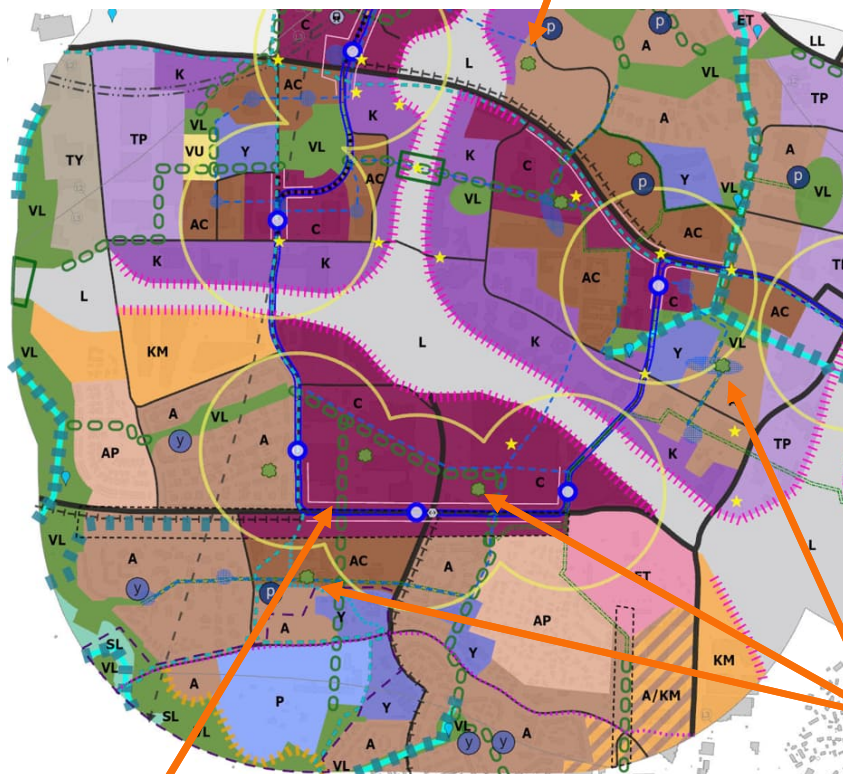

Kaavarunkokartan viheralueiden tarkennuksia SAAVU-analyysin pohjalta: esimerkkinä Aviapolis

Kaavarunkoluonnos

Kaavarunkoehdotus

Uusi virkistysalue-
merkintä

Uusi virkistysalue-
merkintä

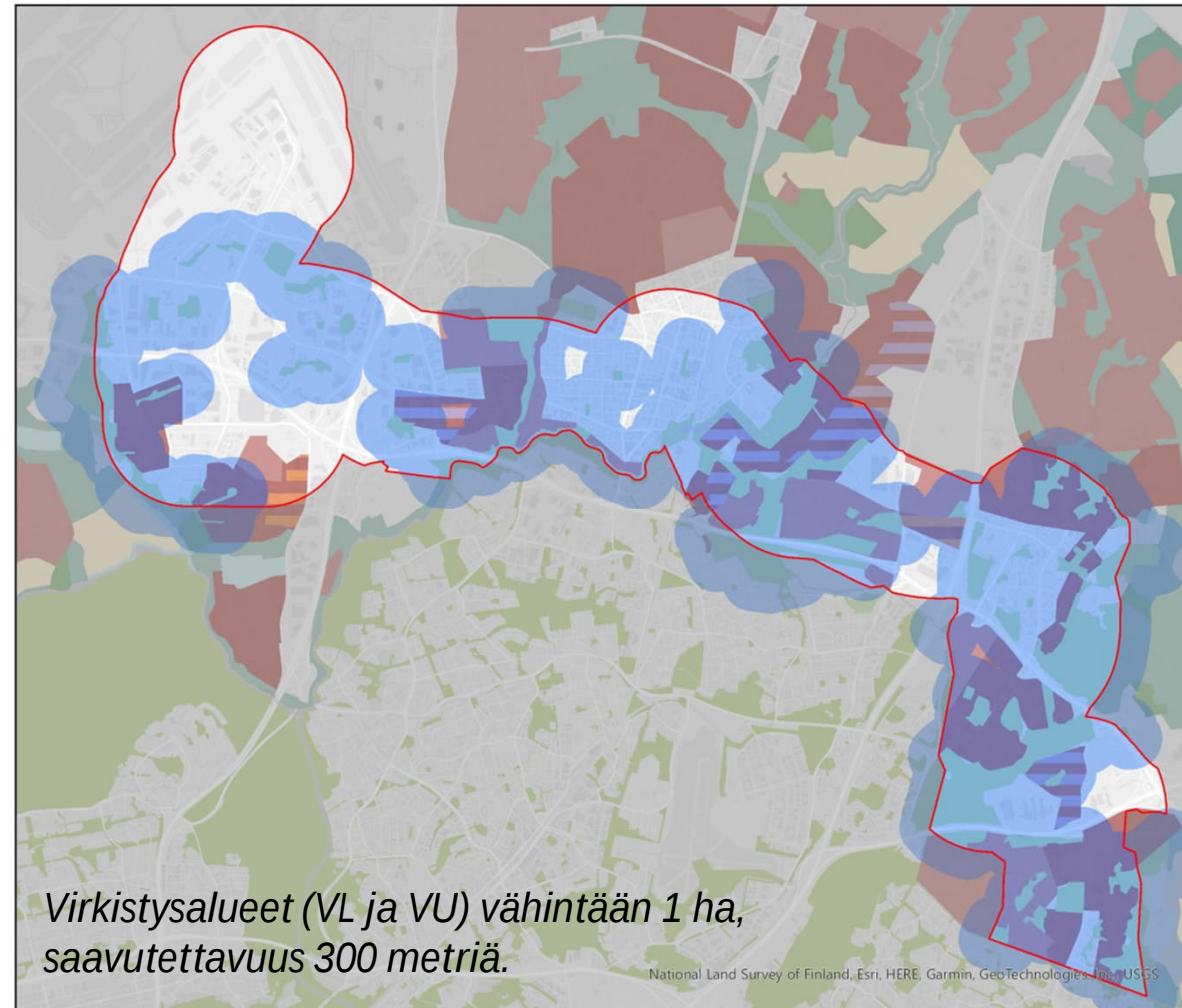
Viherketju –merkintä HK:n tehtailta etelään
sekä reittiä muutettu Jumbon kohdalla

Esimerkkianalyysi: Asuinalueiden lähivirkistysalueet

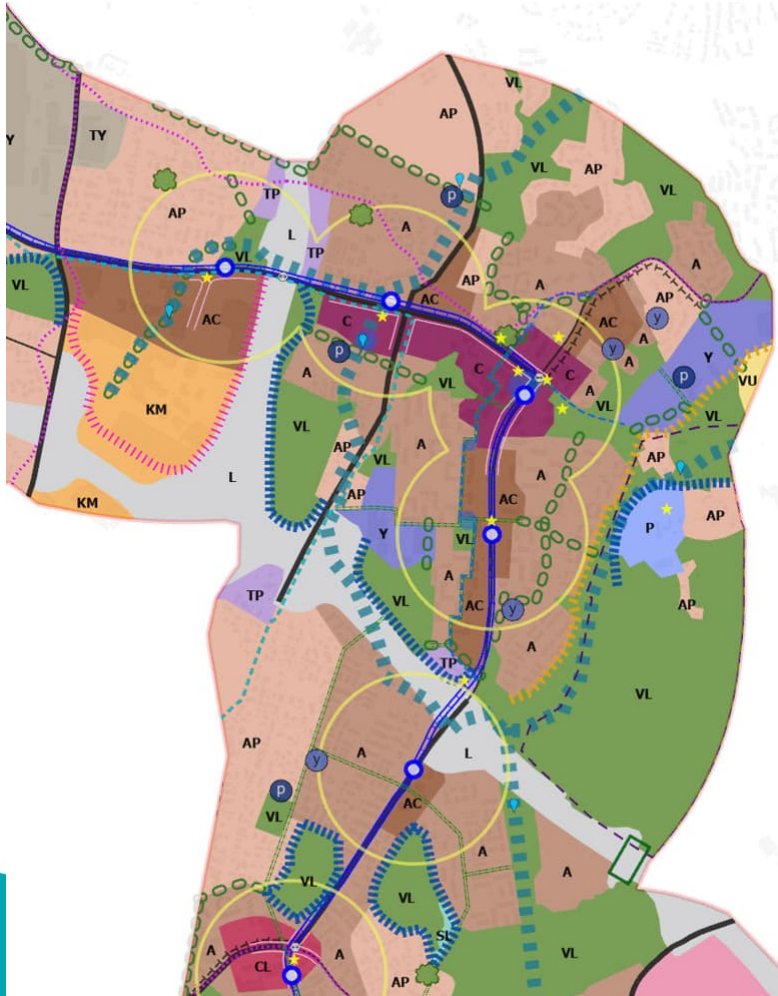
Johtopäätökset:

- Tarkastelun mukaan virkistysalueita on lähellä riittävästi ja riittävän hyvin saavutettavissa lähes kaikkialla, ei suurta tarvetta muutoksiin.
- Jos Tammiston kauppätien ympäristö muuttuu asumiseen, virkistysalueista on huolehdittava
- On syytä harkita joidenkin Vaaralan pienten puistojen merkitsemistä virkistysaluekehittämismerkinnällä.

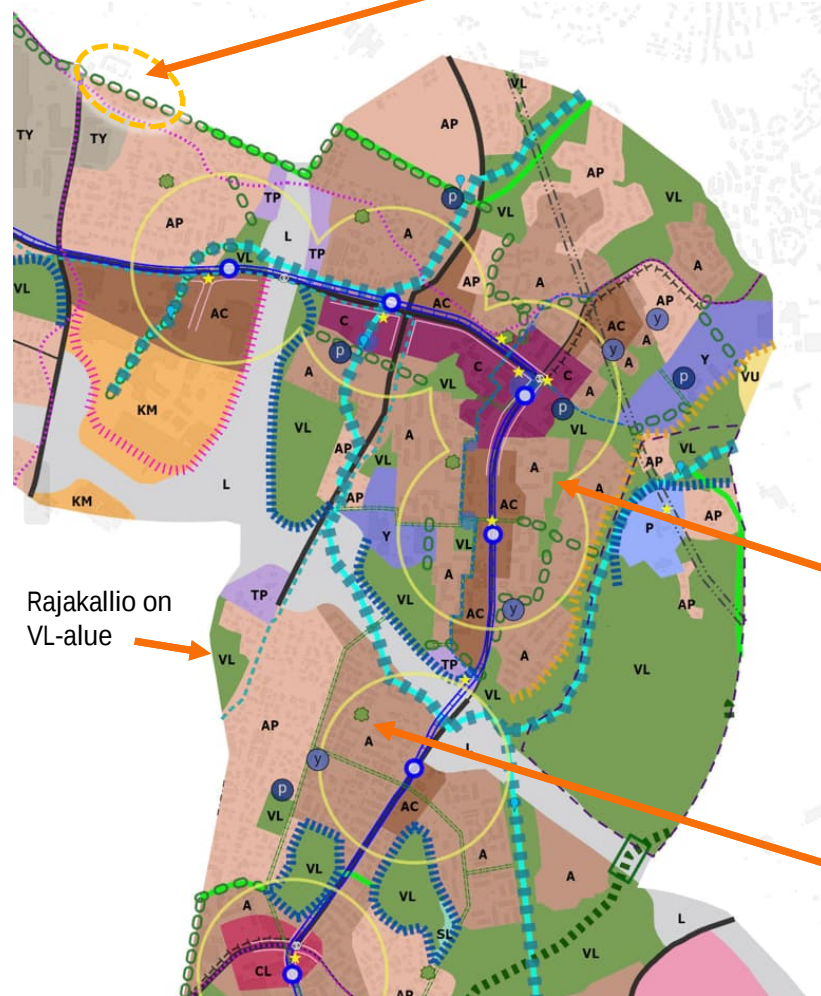

Hakunila, Vaarala, joitain tarkennuksia tehtiin

Kaavarunkoluonnos

Kaavarunkoehdotus

Viherketjun jatkaminen

Viherketju korvattiin VL-
alueella

Virkistysaluemerkintä
Pikkupuistoon

Rajakallio on
VL-alue

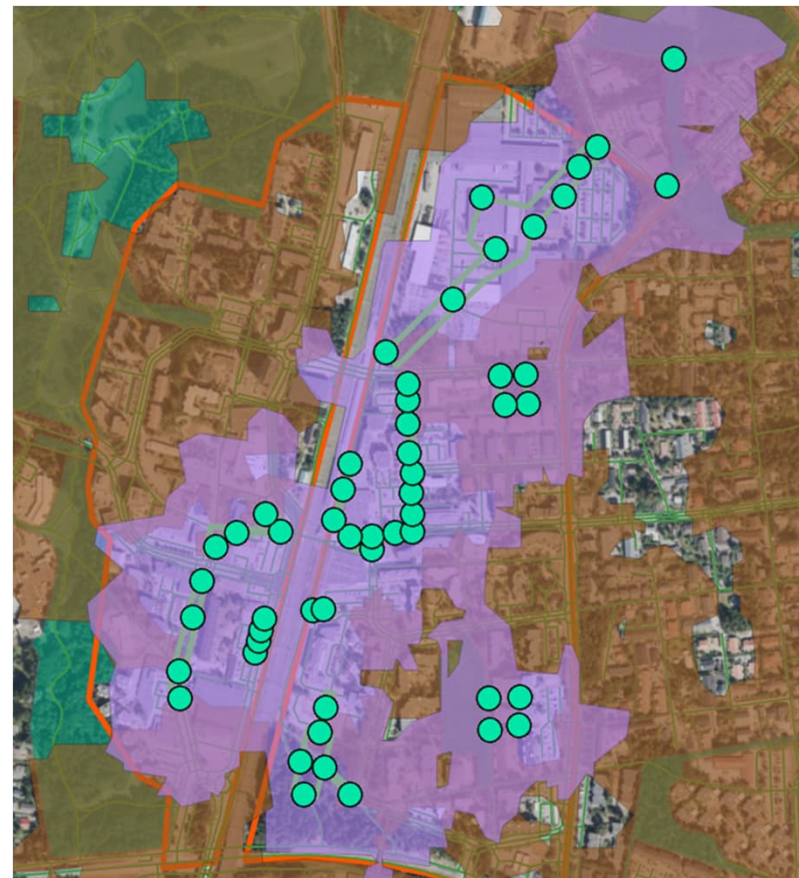
Saavutettavuus reittejä pitkin, case Korson keskusta, pieni kaupunkivihreä

*Pieni kaupunkivihreä (150 m, väh 100m²);
tarvetta molemmin puolin rataa*

*Ehdotus, jolla SAAVU täyttyisi, kaupunkivihreä voi olla esim. Taskupuisto,
katupuut, vihreä aukio, vihreä reitti, tontin vihreää*

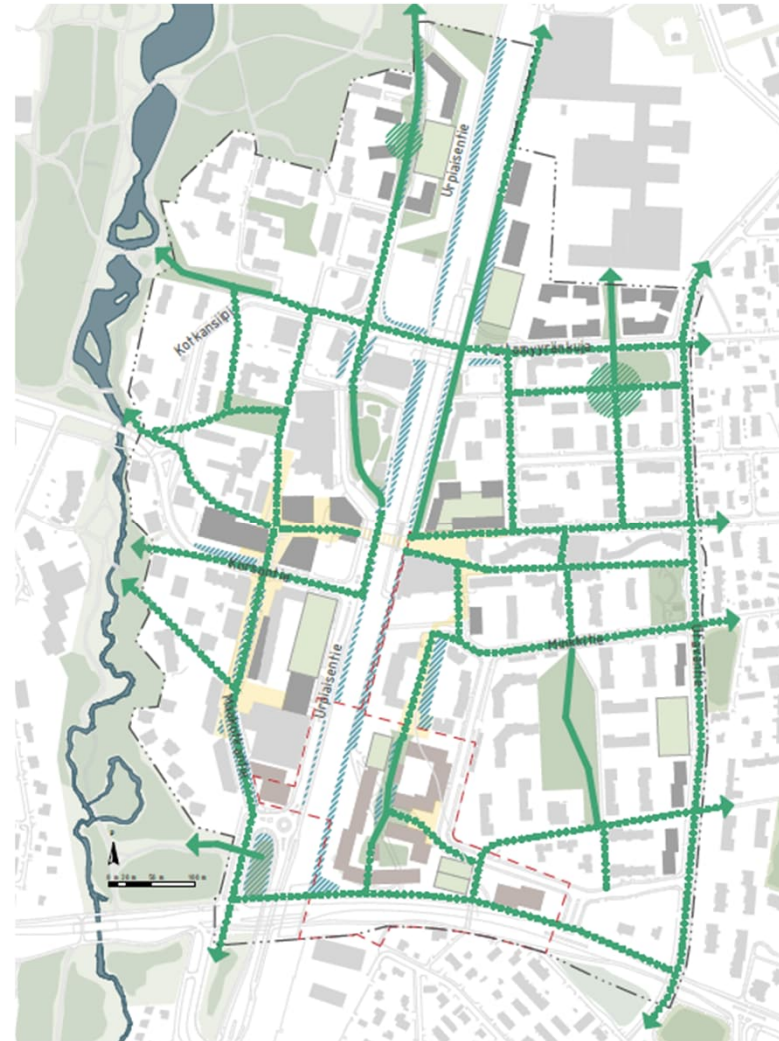
Hyödyntäminen Korson kaavarunkotyössä

Kuva 49. Maisemakaavio.

- Viheryhteys
- Viheryhteys katupuin
- Katupuiden ja hulevesien hallinnan vyöhyke
- Vehreä aukio
- Uuden korttelipuiston viitteellinen sijainti

Korson keskustan kaavarunkoraporttiluonnos
16.6.23, Tengbom Arkkitehdit

Kiitos!

